

УДОСКОНАЛЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО РОЗРАХУНКУ У ВИДАВНИЦТВАХ

За роки радянської влади видавнича справа у Радянському Союзі перетворилась у велику галузь соціалістичного народного господарства.

Випуск книг, газет, журналів, образотворчих видань та інших видів друкованої продукції з року в рік збільшується, про що наглядно свідчать статистичні дані про розвиток друку в СРСР.

Виконуючи важливе і відповідальне завдання ідеологічного характеру, видавництво одночасно є госпрозрахунковим підприємством, яке повинно домагатися поліпшення всіх економічних показників своєї діяльності.

У перші роки Радянської влади значну частину книг та інших видань державних видавництв передавалося бібліотекам безкоштовно, в зв'язку з чим ці видавництва не могли обійтися без дотацій з державного бюджету.

З дальшим піднесенням соціалістичного народного господарства і розгортанням культурного будівництва були створені необхідні умови для введення платності друкованих видань і переводу книговидавничої справи на самоокупність.

У постанові ЦК ВКП(б) про роботу Державного видавництва РРФСР та об'єднання видавничої справи, прийнятій у 1930 р., зазначалось: «Основним звеном издательского объединения является Государственное типизированное издательство, осуществляющее редакционно-издательскую работу по созданию данного вида литературы и несущее за него всю полноту ответственности.

Государственное типизированное издательство является законченным издательским предприятием, работающим на хозяйственном расчете»¹.

Після запровадження платності друкованої продукції видавництва повинні були органічно поєднувати ідеологічний характер своєї діяльності з економічними інтересами. Це вимагало такої організації роботи, яка б забезпечувала не тільки компенсацію видавничих витрат, але і одержання прибутку для розвитку видавничої діяльності.

Проте у цей період рентабельність видавництв залежала не стільки від економного використання матеріальних та грошових ресурсів, скільки від порядку встановлення роздрібних цін (номіналів) на друковані видання.

Єдиного преїскуранту цін на книги та інші видання не було. Номінальна вартість книг визначалася видавництвами на основі їх фактичної собівартості та затвердженого планового коефіцієнта, що характеризував собою відношення роздрібної ціни до суми прямих витрат.

Хоч коефіцієнтний метод встановлення цін на друковані видання забезпечував рентабельність всіх видань, проте йому були властиві

¹ Газета «Правда» від 30 липня 1930 р.

істотні недоліки, які утруднювали справжній господарський розрахунок та суперечили соціалістичним принципам ціноутворення.

Цей метод не сприяв скороченню видавничих витрат, тому що номінальна вартість видань та розмір прибутків були тим більшими, чим вищою була їх собівартість. Отже, різні безгосподарні та надмірні витрати видавництва перекладалися на покупців.

У 1932 р. було введено більш досконалий метод встановлення цін на книги на основі твердих номіналів, які затверджувалися за річними планами видавництв тими організаціями, до яких належали видавництва. Новий порядок ціноутворення хоч і усунув один з основних недоліків, проте не ліквідував розбіжності між цінами на однотипні книги різних видавництв.

З першого квітня 1952 р. були запроваджені затверджені Урядом єдині роздрібні ціни на книжкову, образотворчу та нотну продукцію всіх видавництв СРСР, що значно сприяло зміцненню госпрозрахунку.

Щоб уніфікувати ціни на друковані видання, у багатьох республіканських та місцевих видавництвах ціни на книги довелося знизити у значно більших розмірах, ніж в середньому по Союзу (18%).

Різде скорочення роздрібних цін на видавничу продукцію у 1952 р. вимагало значного посилення уваги до економіки книговидавничої справи, рішучої боротьби з безгосподарністю, поліпшення якості тематичного планування, більш глибокого вивчення читацьких вимог, удосконалення редакційно-видавничого процесу та прискорення випуску видань.

З метою підвищення матеріальної зацікавленості працівників видавництв у поліпшенні ідейно-наукового та художнього рівня видань, а також економічних показників роботи і раціонального використання видавничих коштів у 1964 р. було запроваджено положення про преміювання видавничих працівників. У 1966 р. видавництвам було дозволено створити фонд поліпшення культурно-побутових умов і удосконалення виробництва.

Ці заходи, розроблені Комітетом по пресі при РМ СРСР, безперечно відіграли позитивну роль у зміцненні економіки книговидавничої справи і в підвищенні рентабельності друкованої продукції.

Проте загальні показники, які характеризують господарську діяльність багатьох видавництв, не повинні приховувати недоліки, які ще є в їх роботі.

Рішення вересневого (1965 р.) Пленуму ЦК КПРС та XXIII з'їзду партії спрямовані на дальше підвищення ефективності виробництва. Основні положення господарської реформи, що мають на меті поліпшення планування і удосконалення економічного стимулювання у промисловості, можуть і повинні бути застосовані на інших підприємствах, в тому числі і у видавництвах з урахуванням специфіки їх діяльності.

В нових умовах роботи необхідно забезпечити рентабельність не тільки підприємств в цілому, але й кожного цеху та кожного окремого виду продукції. Стосовно до видавничої діяльності це означає, якщо не ліквідацію, то різке скорочення кількості збиткових видань.

Тим часом є ще не мало таких видавництв, які випускають багато збиткових книг і брошур. Особливо це стосується місцевих книжково-журнальних видавництв.

В Українській РСР до таких видавництв відносяться: Харківське, Донецьке, Дніпропетровське, Закарпатське, Львівське, Одеське, Кримське. Хоч кожне із цих видавництв у цілому є рентабельним, проте багато книг і брошур з досвіду роботи у сільському господарстві та промисловості, а також науково-популярних, агітаційно-пропагандистських, художніх та інших видань є збитковими. Це в основному пояс-

нюється малими тиражами, у собівартості яких постійні витрати займають значне місце.

Привертає до себе увагу та обставина, що занадто малими тиражами видаються книги і брошури, які за своєю тематикою призначаються для масового читача. Основні причини малотиражності таких видань полягають у їх не досить високому якісному рівні, в зв'язку з чим вони не користуються попитом у читачів. В деякій мірі у цьому винні і книготорговельні організації, які ще по-справжньому не організували вивчення потреб своїх покупців.

Досвід роботи ряду видавництв показує, що книги і брошури на агітаційно-пропагандистські, виробничо-технічні та інші теми, які написані кваліфікованими авторами, викликають інтерес у читачів і видаються масовими тиражами. Такі видання є рентабельними навіть при відносно низьких номінальних цінах, які встановлюються на ці види літератури.

Якість видань, їх тиражність та рентабельність тісно пов'язані між собою. Хороші за змістом і оформленням книги та брошури, як правило, видаються великими тиражами, що і забезпечує їх рентабельність. Видання брошури масового характеру малим тиражем є невиправданим і збитковим для видавництва.

У деяких видавництвах не завжди рентабельними є і великотиражні видання. У більшості випадків такі факти є наслідком невиправданих надмірностей у технічному оформленні видань. Це призводить до збільшення обсягу книг, нераціонального використання паперу, збільшення витрат на поліграфічні роботи та підвищення собівартості видань.

Технічне оформлення масово-тиражних книжкових видань в значній мірі впливає на їх економіку. Збільшення полоси у таких виданнях навіть на один рядок може забезпечити економію десятків тонн паперу та великих грошових ресурсів.

Нерідко збільшення собівартості видань є наслідком недостатньо продуманого вибору способу друкування книг та їх окремих деталей: ілюстрацій, обкладинок, форзаців, суперобкладинок та ін. Ігнорування при цьому економічних міркувань негативно позначається на фінансових наслідках роботи видавництва. Як відомо, поліграфічні витрати займають значне місце в собівартості багатьох видань. Тим часом ці витрати багато в чому залежать від вибору способу поліграфічного виконання видань.

Видавництвам треба враховувати і різний рівень цін на окремі види друку, встановлений за новим прейскурантом оптових цін на продукцію поліграфічних підприємств з 1 липня 1967 р.

Поряд із підвищенням цін на різні поліграфічні роботи і в основному на процеси високого друку, ціни на процеси офсетного друку знижені. В зв'язку з цим друкування багатьох книжкових видань і навіть однокольорових офсетним способом стає більш вигідним не тільки у відношенні до масово-тиражних, але і малотиражних видань.

Видавництвам слід використовувати цю важливу особливість цін у новому прейскуранті на поліграфічні роботи в кожному окремому випадку, коли вирішується питання про спосіб друкування видань.

На собівартість багатьох нових творів художньої літератури значною мірою впливають витрати на авторський гонорар. З 1 січня 1969 р. встановлено більш диференційовані ставки гонорару за літературно-художні твори, що дозволяє видавництвам об'єктивніше оцінювати їх за якістю.

Протягом довгого часу залишається без змін розмір зниження номінальної вартості книг та інших видань, яку видавництва надають книготорговельним організаціям на покриття витрат по їх розповсюдженню (25%). Тим часом з розвитком книжкової торгівлі і збільшенням това-

рообігу витрати по розповсюдженню друкованих видань скорочуються, що дає підставу для зменшення розміру знижки з номіналу.

Виникає також потреба диференціювати знижки по окремих видах літератури: учбовій, художній, масово-політичній та ін.

Виявлення та використання додаткових резервів економії шляхом удосконалення господарського розрахунку в нинішніх умовах роботи видавництва тим більш потрібне, що з 1 липня 1967 р. значно підвищені ціни на папір, палітурні матеріали та на основні види поліграфічних робіт, що помітно знизило рентабельність багатьох видань.

У червні 1968 р. прийнято постанову про перехід видавництв на нові умови планування та економічного стимулювання. Це вимагає від усіх видавництв поглиблення економічної роботи, переведення на господарський розрахунок редакцій та інших виробничих ділянок, мобілізації внутрішніх резервів зниження собівартості і підвищення рентабельності продукції.

V. DINKEVITCH

TO IMPROVE THE PUBLISHING HOUSES COST ACCOUNTING

S u m m a r y

Some questions of the book and magazine publishing houses profitableness are considered. Recommendations for enhancing and extending of the cost accounting in their work are made.

